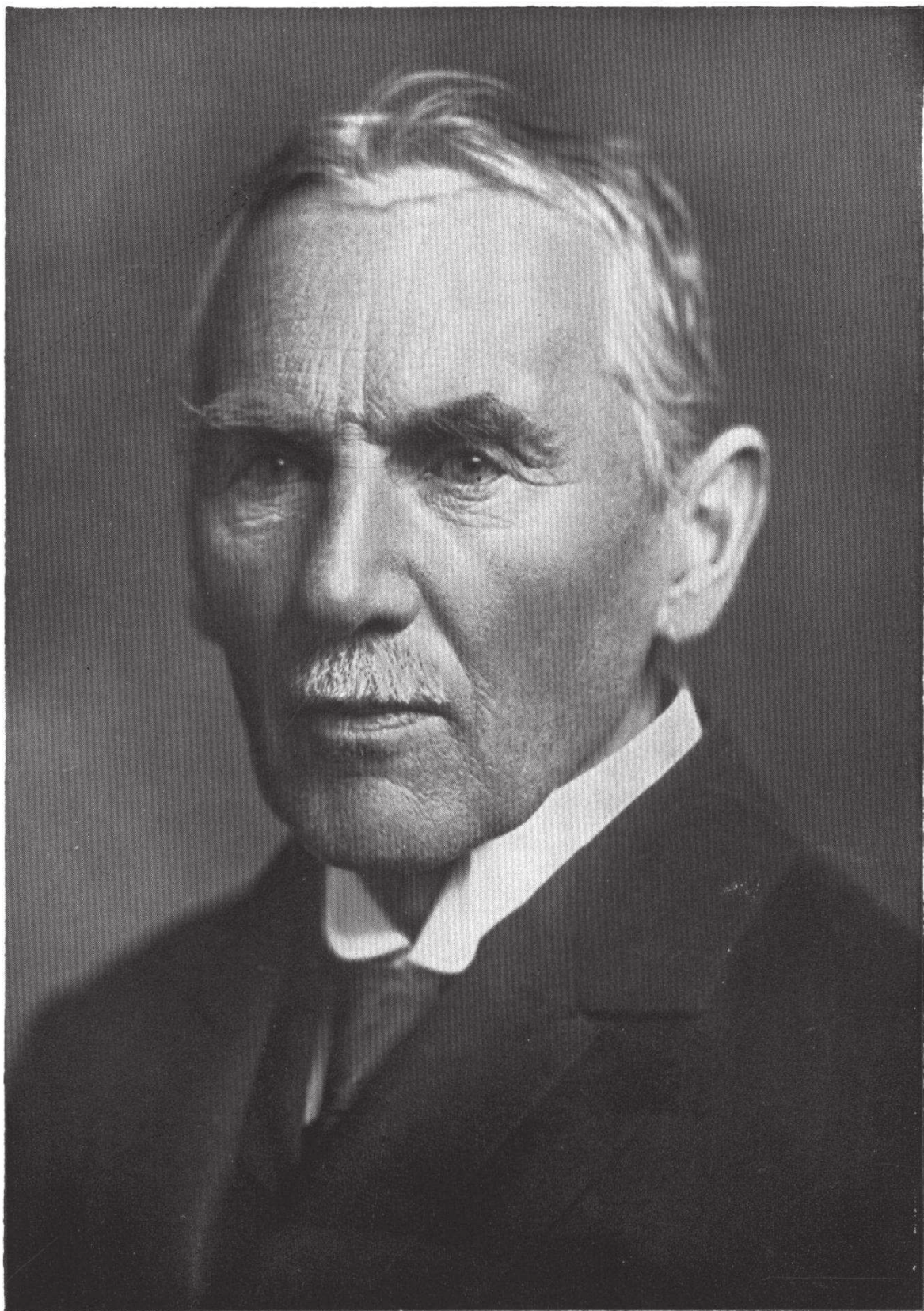

FRANTIŠEK KREJČÍ

NAPSAL
JOSEF KRÁL

V PRAZE 1935
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ

Dr. Fr. Krájčí

Dne 24. května 1934 ztratila první třída České akademie věd a umění seniora nečetné skupiny filosofů a jednoho ze svých nejstarších členů věkem i členstvím - profesor filosofie Karlovy university František Krejčí byl dopisujícím členem od r. 1903, mimořádným od 1919 a řádným od 1924, zastupuje po úmrtí Drtinově filosofický hlouček ve všech komisích a akcích třídy.

Narodil se dne 21. srpna 1858 jako první ze čtyř synů berního úředníka Františka Krejčího v Hostinném, obecnou školu vychodil v Novém Bydžově, gymnasijsní studia, jež začal v nejranějším přípustném věku, vykonal v l. 1867-1875 v Hradci Králové, Litomyšli a v Praze na akademickém gymnasiu. Na filosofické fakultě věnoval se v l. 1875-9 především filologii, a to nejen klasické, nýbrž poslouchal i přednášky z filologie slovanské

a české, německé a z jazykovědy vůbec, a filosofii (poslouchal přednášky Durdíkovy o esthetice básnictví, přednášky prof. Löwe o řecké filosofii, o filosofii Kantově a o kritice nejvyššího principu mravního, u Volkmana o pokrocích psychologie po Kantovi, z pedagogiky u Willmanna o vyučování mateřštině, o didaktice, vzdělávání učitelů a výklad nástinu organizačního).

Studia ukončil jednak státní zkouškou učitelskou pro gymnasia z klasické filologie a filosofické propedeutiky, jednak o něco později již na české universitě doktorátem z klasické filologie na základě disertace O vývoji pojmu božstva u Řeků (promován 17. února 1886). Krejčí zůstal v celku odchovancem pražské university a postupoval dále hlavně jen studiem knižním, mimo kratší studijní cestu do Lipska a do Berlína před svou habilitací.

Jeho existenční povolání odvedlo jej z Prahy na gymnasium v Mladé Boleslavi v l. 1879-1883 a připoutalo jej po řadu let na obecní gymnasium v Novém Bydžově (1883-1897). To, že byl usta-

noven trvale profesorem na obecním gymnasiu, bylo asi hlavní příčinou, že přes svou bohatou činnost literárně vědeckou byl nucen pobýti v tomto zemědělském městě, vzdáleném všeho ruchu kulturního i hospodářského, tak dlouho. Teprve rok po jeho zestátnění byl přeložen na gymnasium na Král. Vinohradech.

Vedle této existenční činnosti, která jej omezovala i v pracovní možnosti i svírala v názorech, vyvíjí záhy usilovnou činnost vědeckou i literární. Začíná studií o scenerii řeckého divadla, článkem ze svého hlavního oboru vyučovacího, jak bylo povinností nového člena sboru přispěti vědeckým článkem do programu.

V l. 1885-1893 uveřejňuje několik článků z národové psychologie, svou látkou souvisících s klasickou filologií. V nich (jsou to zejména O původním významu daimonů řeckých 1885, německy 1887, Ctění předků 1889, německy 1890, Řeč a mythus 1893 a O mythu Platonově 1891 a další diskuse s klasickým filologem prof. J. Králem v České myslí a Listech filologických v l. 1901—1905) uva-

žuje Krejčí o podstatě mythu a náboženství a jejich vzájemném poměru. Podstata mythu záleží v nedokonalosti apercepce, apercepce na pozdějším stupni společenského vývoje opravuje apercepci dřívější a typický jest myth v užším slova smyslu, zosobňování zjevů přírodních i výtvorů přemítání. Podstatou, rozhodujícím znakem náboženství jest kult, a otázka vzniku náboženství se převádí takto na otázku vzniku kultu. Krejčí jej vykládá ze ctění předků, předkové splývali v duchy, ochránce vyšší, daimony, z nichž vytvořením typů povstali bohové. Krejčí podává svůj výklad na základě theorie Spencerovy, Lippertovy a Vignoliho. Z poznámek ke Kaprasovu článku o spiritismu a k Masarykově Sebevraždě vznikl jeho článek o spiritismu jako jevu sociálním. Spiritism rozšířil se proto tolik do všech vrstev obyvatelstva, že víru v duchy, která zaručuje člověku život posmrtný, jeden ze základních pilířů náboženství, prohlašuje za dokázatelnou. Tak prostředkuje mezi náboženstvím a vědou a široké vrstvě polovzdělaného, ale nevěří-

cího obecenstva dává jakousi mravní oporu. Je tedy nutný jako jev sociální, jako jeden z kladných důsledků kulturního boje, ač jeho filosofický a vědecký význam jest nepatrný. Za další rozbor národově psychologický označuje Krejčí článek, jenž ukazuje na psychický mechanism, na mechanické, neúmyslné sdružování představ jako na nižší stupeň duševního vývoje jednotlivcova i národního proti sdružování logickému, rozumnému, úmyslnému jako proti stupni vyššímu a jenž právě v tomto psychickém mechanismu vidí charakteristický znak lidové poesie. V těchto člancích uznává Krejčí samostatnost a oprávněnost národové psychologie, jak ji chápali Lazarus a Steinthal, přijímá duši národa ve smyslu empirickém analogicky s duší jednotlivcovou a prohlašuje Comtovu a Spencerovu sociologii jen za důkladnější Lazarusův úvod k národové psychologii. Vedle těchto článků přispívá pilně referáty do Athenea o filosofických, psychologických a pedagogických pracích domácích i cizích, z nichž upoutají referáty

o Masarykově Konkrétní logice a o Lindnerově Pedagogice a spor o ni s nekritickým Klikou.

V následujících létech věnuje se Krejčí převážně studiu psychologickému. Zjednává si jednak rozhled po dosavadní práci psychologické, jednak stanoví a odůvodňuje základní pojmy své psychologické soustavy. V studii *Element psychologický* (1895) rozbírá logicko-filosofické předpoklady psychologické soustavy a chce najít psychický prvek, který by byl zároveň také počátečním stadiem psychického vývoje. Posuzuje dosavadní pokusy (hlavně německé), které viděly takový prvek v mohutnostech duševních, v představě, v pocitu (Münsterberg, Ziehen), v citu, ve snaze neb ve dvou z těchto jevů, v souzení (Brentano) a posléze stanoví jako psychologický element počitek, který vzniká vnějším popudem a záleží v uvědomění si nějakého obsahu (kvality), libosti a nelibosti (přízvuku citového) a reakce motorické, kterou připojuje po příkladě Bainově (*Zásada vývoje v psychologii* str. 11). Pocitem ro-

zumí toliko kvalitu počitku, jeho obsah. Představa, cit, vůle jsou totiž tři stránky duševního dění, nikoli samostatné jevy duševní, jež se mohly vyvinouti ze základního jevu, jenž je všechny obsahuje v zárodku. Počitek jest abstrakce, ve skutečnosti vyskytující se pouze implicitě ve zjevech složitějších a též jako stadium vývojové jej můžeme pouze předpokládati neb analogicky si představit. Počitek jest povahy pudové, nutnost totiž a₁ nevědomou účelnost shledáváme i při čítí, a tím, jako pudem vůbec, je zjednána kontinuita vývoje od nejnižšího organismu k nejvyššímu a překlenuta aspoň v jednom směru propast od hmoty k duši. Z počitků vyvíjejí se pak všechny složité jevy duševní účelnou synthesou (Wundt) jako vjemy, představy, z poměru nových dojmů ke starým cit a z reakce motorické pozornost. Na další výklad odkazuje zatím pro myšlení k zákonům asociačním, pro snažení a vůli k schematu Spencerovu a částečně Bainovu a pro city k Herbartovi.

V „Zákonu associačním, pokuse psychologickém“ (1897) rozbírá další stěžejný

pojem soustavy psychologické. Zákony associační odvozuje ze zákonů vybavení, vybavení vykládá fyziologickou stopou zbylou v centru po dojmu periferním a uznává toliko jeden zákon vybavení: zákon totožnosti, ale tři zákony sdružování: totožnosti, podobnosti a sdruženosti (čili styku, kontingence). Zákony associační platí o vjemech a myšlení vůbec (nikoli o počtcích), vybavení citu potřebuje pak zvláštních pravidel. Úplně vysvětlují zákony associační představu času a příčinnosti, osobnosti, apercepci a souzení. Filosofický dosah jejich vidí v tom, že vedou jednak k relativnosti poznání, jednak k doplnění poznání smyslového věrou, již chápe více jako pudovost, a tím, jak sám myslí, dospívá k výsledku shodnému s Durdíkem (Leibniz und Newton 118). Vidí v nich jen speciální případ zákonů vesměrných. V studii Novější směry v psychologii (ČČM 1894) nastiňuje Krejčí vývoj psychologie vůbec, rozbírá její současné směry novější (metafysický, psychologii matematickou, fyziologickou, psychofysiku, sugesce), probírá otázku method a otázku psycholo-

gie srovnávací a rodové a vytyčuje své stanovisko jako empirické takto (587/8): Psychologie musí býti empirická, totiž vycházeti z dat zkušenosti, jimiž jsou obsahy vědomí; co je mimo vědomí, jako nevědomé představy a duševní život zvířat, spadá v obor filosofické spekulace. Co do rozsahu omezuje se na vědomí člověka normálního, s nímž srovnává zjevy abnormální, a hledí pochopiti vývoj dítěte. Methoda psychologie jest induktivní s doplňkem dedukce, jakého vyžaduje analyza vůbec; jediným pramenem látky je sebezření, jež povahou vylučuje experiment. Jev psychický jako předmět psychologie nemá spojení se svým korelátem fyziologickým a paralelism slouží sice k objasnění poměru duševna k hmotnu, ale nepřibírá se do theorie (patří do fyziologie a zkoumání poměru fyziologie k psychologii do logiky konkrétní, filosofie). Že současná psychologie může býti jen empirická ve smyslu, jak jej vytkl, v tom ho utvrzuje jednání třetího mezinárodního psychologického sjezdu v Mnichově (Rozhledy po nynějším stavu

psychologie, ČČM 1896). Německou psychologii, na kterou přešel empirism z Anglie, rozbírá též v Obzoru psychologickém (Naše doba 1898). Zajímavé jest, že tam již konstatuje pokles slávy a významu Wundtova v německé psychologii. V Zásadě vývoje v psychologii (1900) zdůrazňuje nutnost, postavit celou soustavu psychologickou na hledisko vývojové. Učebnice psychologie pro střední školy (1897), připsaná Durdíkovi, podává pak, v omezení daném osnovami učebnými, první nástin jeho soustavy psychologické.

Po učebnici psychologie píše Krejčí hned učebnici logiky pro gymnasia (1898) a opatřuje tak na dlouho a téměř sám potřeby filosofické propedeutiky na našich středních školách.

Když si byl dosavadními pracemi v krátkém poměrně období asi osmi let ujasnil základní problémy psychologické, podal svou první formulaci a načrtl soustavu psychologickou, přikročil k tomu, aby ji zpracoval obšírně. R. 1902 počalo uveřejňovati Dědictví Komenského, určo-

jíc je tak především pro učitelstvo, *Základy psychologie*, a to v prvním díle vědoslovnou část psychologie a výklad základních pojmů: duševna, paralelismu psychofysického, trojstránkovost jevů, názory vesměs již známé, za nimiž v krátké době následují v r. 1904 výklad elementárních jevů duševních: čítí a vnímání a v r. 1906 představování (paměti a obrazivosti), načež v lhůtách stále delších vycházejí ostatní díly: v r. 1910 psychologie myšlení, v r. 1916 psychologie cítění a posléze v r. 1926 psychologie vůle - celý systém psychologie, první a dosud také jediný v naší literatuře a dosud také naše jediná větší úplná učebnice psychologie.

Počátek století zastihuje však Krejčího též ve znamení sporů. Referátem o Marešově spisu *Idealism a realism v přírodní vědě* se postavil jednak po bok Masarykovi, vytýkáje Marešovi nesprávné pojetí apriorismu Kantova (viz zejména článek *Kantův apriorism ČM 1901*), jednak vedl čím dále tím ostřejší diskusi o základní stanovisko své *Psychologie*, psychofysický

paralelism, již asistenti Marešovi, K. Lhoták a zejména a nejdéle E. Babák (naposledy a nejobširněji v Časopise lékařů českých 1905) rozšířili na biologickou stránku obou prvních dílů Základů psychologie i jeho školské učebnice. Kdežto Krejčí hájí psychofysický paralelism jako psychický fakt, prohlašuje jej Mareš za logický postulát a pracovní hypotézu a proti mechanistickému výkladu a empirické psychologii Krejčího, již označuje jako naturalistickou, staví výklad vitalistický a intuitivní metodu prožívání.

Druhý spor, v němž Krejčí byl nucen hájiti své Psychologie, způsobil E. Chalupný, který na ne zcela správném nebo jasném Krejčího výkladu Poggendorffovy iluze, tedy jednotlivého problému nikterak zásadního významu a připouštějícího více výkladů (Rádl napočítal jich ve svém článku na obranu Krejčího více než dvacet sedm), svým příkrým způsobem, jdoucím za meze vědecké kritiky, věcně neodůvodněným a neodborným a k tomu v denním listě (Národních listech, viz charakteristiku sporu u Příhody ve

Sborníku Krejčího str. 140 n.) založil svůj naprostý odsudek nejen Krejčího Psychologie, nýbrž i „papírovosti a theoretické i praktické impotence Masarykova a Krejčího realismu“, vida ve sporu o „Psychologii“ Krejčího „zkušební kámen pro celou vědeckou práci realistickou“ a užívaje, jak je zřejmo, této příležitosti k tomu, aby si vyřídil staré účty s Krejčím i Masarykem. K Chalupnému přidružil se opět Mareš a rekapituluje ve své polemice Psychologie bez duše (1912) dřívější spor, rozvádí své dřívější myšlenky a stupňuje je v tom, že zamítá psychologický paralelismus i jako pracovní hypotézu a přijímá vzájemnou interakci duše a těla, t. j. organického mechanismu a životního či spíše duševního činitele metafyzického, chápaje Krejčího psychologii jako další ukázkou naturalismu. Kdežto Chalupnému přímo Krejčí právem ani neodpověděl, uveřejniv toliko v Čase Otevřený list Jeho Exc. dru Fiedlerovi a poslanci dru Kramářovi jako representantům strany vydávající Národní listy, reagoval na polemiku Marešovu zejména obšírným

a polemicky šťastným článkem Fenomenální dualism a psychofysický paralelism (ČM 1912), kde precisuje, patrně vlivem diskuse, své dřívější stanovisko v tom, že psychologii stačí předpokládati fysiologický korelát k duševnímu dění, aniž je možno zjistiti pro každý určitý stav vědomí určitý korelát a určení korelátu že přísluší fysiologii. Zdůrazňuje také již zde svou funkční, biologickou definici duševních jevů jako uvědoměných reakcí organismu, psychofysického individua, již vyslovil již dříve (Svoboda vůle, 1907, str. 20), ale plně do své soustavy uvedl teprve v posledním díle.

V těchto sporech ujasnil si a formuloval přesněji Krejčí své vlastní názory, obhájil svou Psychologii jako celek proti paušálně snižujícím a z velké části neodůvodněným nebo úzce a jednostranně založeným kritikám a s ní obhájil empirické stanovisko v naší psychologii proti opětovnému metafysickému úsilí Marešovu.

V Základech vědeckého systému psychologie (1929) reviduje Krejčí vlastně své základní názory logicky i věcně vzhle-

dem k názorům starším, jak je stanovil v dřívějších pracích, i k názorům novějším, jak se s nimi zčásti vypořádával v jednotlivých člancích a referátech, takže Základy jsou rozšířením a doplněním prvního dílu Psychologie. Z novějších směrů precisuje a obhajuje své stanovisko zejména k novovitalistům Drieschovi, Becherovi, Marešovi, k Jamesovi, Losskému, Lippsovi, Machovi, Mc Dougallovi a Thorndikeovi (behaviorismu), Messerovi, Geigerovi jako zástupci fenomenologismu, k reflexologii (Bechtěrev), Ingenierosovi, (biologická psychologie), k sociologům Durkheimovi, Essertierovi a Wiesemu. Zdůrazňuje zde, jako již v VI. díle Psychologie, zvláště to, co označuje za biologickou orientaci své psychologie. Je-li uvědomění podstatným znakem duševna, vyplývá mu z toho stejně, že nevědomého duševna není. Fakt životnosti a uvědomění přijímá psychologie (rozumí se empirická) jako poslední danost dále nevysvětlitelnou, vyskytující se na určitém stupni vývojovém. Rovněž podržuje Krejčí a obhajuje své stanovisko psychofysického paralelismu

(fenomenální dualism), takže nelze mluvit o vzájemném působení duševna a hmotna, nýbrž jen o závislosti duševního dění v celém jeho rozsahu na vlastnostech tělesného organismu a skrze něj na prostředí přírodním i společenském. Z method, jichž užívá psychologie, klade stále na první místo introspekci, žádaje její zobektivnění a doplnění, a připouští experiment toliko v širším slova smyslu. Z principu vývoje vyplývá mu též metoda srovnávací, hledající analogie duševního života u dětí, primitivů, lidí s defektním nervstvem a u zvířat, jejichž reakce na vnější popud (reflex) znamená uvědomění, byť neurčité, a tedy nejnižší předpokládané stadium duševního života a umožňuje přesný experiment a zobektivňuje introspekci. Odmítá zvláštní psychickou kausalitu, mezi jevy duševními není příčinné souvislosti, jen mezi jejich fyziologickými koreláty. Trvá dále na principu trojstránkovosti duševních jevů, potvrzeném zkušeností, a podle toho je třídí. Psychologii pak dělí na theoretickou a praktickou, theoretickou na abstraktní

a konkrétní, jež dle dělení jednotlivců psychických na psychofysická individua a psychofysické kolektivy se dělí na individuální a kolektivní. Tato kolektivní psychologie není totožná se sociologií, ježto v jevech sociálních jsou složky neduševní, takže sociologie i psychologie jsou samostatné, odlišné vědy. Praktické vědy psychologické jsou logika (elementární, formální) jako věda o formálně správném myšlení, pedagogika, psychotechnika s oběma hlavními obory: psychologickým výběrem (volba povolání) a vědeckým řízením práce, a psychopathologie. Aby určil vztahy psychologie k jiným vědám, uzavírá přehledným schematem své stupnice věd, již sestavuje podle roztržidění předmětů vědních, konče takto svou psychologickou práci tím, co jiní kladou v systému na počátek.

Vypracování soustavy psychologické není však pouze předmětem literárních snah Krejčího, nýbrž zároveň jeho činnosti učitelské. Hned totiž po svém přesazení do Prahy habilituje se Krejčí z filosofie na podkladě spisu Zákon asociační (1897);

práci doporučil Durdík a Masaryk s Hostinským souhlasili. Aby se mohl věnovati plněji akademické činnosti, dostává již v r. 1900 a pak trvale od r. 1902 dovolenou, až 5. ledna 1905 je jmenován mimořádným profesorem. Je sice již v r. 1908 navrhován (spolu s prof. Čádou) za profesora řádného, ale teprve po třetí urgenci na opětovný (celkem čtverý) návrh, hlavně Drtinův a Masarykův, podepsaný též Strouhalem a Pastrnkem, jako návrh „dokonale věcně odůvodněný, mající životní význam pro filosofickou fakultu i filosofické studium v českém národě“ a dále odůvodňovaný mezi jiným přípravami k zřízení druhé university, byl Krejčí jako nejstarší mimořádný profesor konečně jmenován 6. října 1912. Příčinou tohoto odporu rakouské vyučovací správy byly Krejčího vědecké a svobodomyšlné názory, z nichž vyvozoval přímočaré důsledky pro životní praxi a výchovu a jež hlásal jak v extensních přednáškách, zejména pro učitelstvo, tak obzvláště ve hnutí Volné myšlenky, jež ideově vedl a representoval. Jen jeho houževnatá pra-

covitost, neochabující iniciativa profesorů filosofie a vytrvalá podpora profesorského sboru, který hájil tím svého práva a práva svého člena na svobodu bádání a přesvědčení, dovedly zdolat odpor rakouské vyučovací správy proti volnému mysliteli, jehož přednáška o Davidu Bedřichu Straussovi (1908) mohla vyjítí nekonfiskována teprve po Masarykově interpelaci na říšské radě.

Stolice Krejčího byla sice podle jména stolicí filosofie, ale měla být vybudována, a také ve skutečnosti byla, jako stolice určená především psychologii. Tak ji chápal od počátku sám Krejčí, žádaje o venii „z filosofie, hlavně z psychologie“, a již v říjnu 1900 žádá Durdík s Masarykem zřízení kabinetu pro experimentální psychologii pod vedením Krejčího, ale tento návrh dochází svého uskutečnění teprve v l. 1921 v psychologickém ústavu Karlovy university. V témž roce bylo též přetvořeno oddělení filosofického semináře kdysi Durdíkovo, potom Čádovo v seminář psychologický, a tak provedl a dovršil Krejčí oddělení a osamostatnění

psychologického studia a jeho institucí na Karlově universitě. Vedle tohoto semináře vedl Krejčí, nejprve zastupuje Masaryka, pak sám jako ředitel, též druhé trvale filosofické oddělení semináře.

Vedle psychologie obrací se více a více k filosofii vlastní, zejména novodobé, počínaje Kantem, jež tvoří druhý nejširší předmět jeho studia i literární činnosti. Zahajují ji (po referátech hned v prvních letech psaných do Athenaea) Volné listy o nynější filosofii (ČM 1900), připomenutá již diskuse o Kantu, studie O filosofii Smetanově (1901) a vydání překladu Smetanových dvou spisů (1903) vedle menších článků a četných referátů, jež z části shrnuje a doplňuje kniha O filosofii přítomnosti (1904). Kniha tato nechce býti monografií z dějin filosofie, ježto nelíčí úplně a přesně historicky, pragmaticky nynější stav filosofie, nýbrž chce vybrati z filosofického myšlení asi druhé polovice XIX. století ty myslitele, jejichž názory stále působí podle mínění autorova v nejnovějším myšlení jako jeho živé zdroje. Proto k nim

přibírá z dřívější doby Schopenhauera, jehož ideje začaly více působiti teprve v tomto období. Rozdělení filosofických směrů přítomnosti jest mu dáno poměrem filosofie, vědy a náboženství jakožto tří činností poznávacích, jejichž cílem jest pravda a jež se neliší oborem poznání, nýbrž principy. Kdežto věda má svým principem poznávacím rozum a náboženství víru, autoritu, filosofie rodí se ze sporu víry a rozumu a prostředkuje mezi nimi řešíc problémy, jichž věda nedovede dosud rozřešiti přesvědčivě a jejichž náboženské řešení neuspokojuje, jež však jsou nezbytné k ucelenému názoru na svět. Vědě jest však blíže. Filosofie přítomnosti staví se buď na stranu vědy, jako v materialismu a mysticismu, nebo na stranu náboženství, jako v náboženské vědě protestantské, vycházející z Kanta, i katolické a v novokantismu a srovnávací vědě náboženské, nebo se staví nad ně obě a podává názor samostatný, doplňujíc vědecké poznání v celkový názor na svět, jako v pozitivismu. Kdežto pozitivism omezuje poznání na svět smyslový.

chce idealism poznati i nadsmyslno (transcendentno, absolutno, nepoznatelno) cestou rozumu. Jako představitele těchto směrů filosofických rozbírá při materialismu zejména německé materialisty z polovice XIX. století (Vogt, Czolbe, Moleschott, Büchner), mysticism chápe téměř výhradně jako okultism, v novokantismu zahrnuje starší jeho období Langovo a Paulsenovo a chápe jej dle tohoto jako národnostně (velkoněmecky) náboženské hnutí, z pozitivismu nedoceňuje zde pozitivismu Comtova a Millova a za vrcholného jeho představitele uvádí Spencera, z německých filosofů k němu počítá zejména Dühringa, Haeckela, Wundta (positivistu i eklektika) a i Fechnera. Idealism mu představuje především Schopenhauer a ostatní filosofové pesimismu (též Wagner, Hartmann). Ze Schopenhauera vychází také Nietzsche, jenž však svým kladem života onoho překonává. Slovanskou formuli záhad světa a života přináší lidstvu Tolstoj. Oba tito stojí mimo ono utřídění filosofických směrů přítomnosti. Spencera, Nietzsche a Tolstého považuje za nejvýznačnější filo-

sofy přítomnosti, z nichž Spencer je mu nejbližší a v celkovém pojetí filosofie je mu směrodatný, a proto jim věnuje nejvíce pozornosti. Charakteristický ráz moderní filosofie shledává v pantheismu, který prapříčinu všeho jsoucna = boha chápe neosobně a který takto smiřuje vědu i náboženství. Za filosofickým pantheismem jde snaha o náboženství pantheismu.

Pokračováním Filosofie přítomnosti jest Filosofie posledních let před válkou (1918, 2. vyd. jen málo doplněné 1930), postupující i co do programu i co do metody stejně. Protože filosofie za vlastní problém pokládá poznání transcendentna, proniknutí k podstatě světa, jsoucna, dělí filosofické směry na positivism, odmítající poznati absolutno a budující názor na svět bez něho, bez metafysiky, a na idealism, který poznání nadsmyslna pokládá za možné. Podle toho, jakou cestou chce toho dosíci, zda rozumem či intuicí (a tou opět v různém pojetí) či zda nutno vyjítí při tom z jiného pojmu zkušenosti a pravdy, liší Krejčí v idealismu intuitivní voluntarism čili intuicio-

nism (intuice vedle rozumu), intuitivní realism (intuice splývá s rozumem v jednu činnost poznávací), idealism racionalistických čili kriticistický, novokantovský, pragmatism, obměňující pojem zkušenosti a pravdy, kdežto mysticism jako přesvědčení, že do transcendentna (zásvětí) lze proniknouti bezprostředním vnímáním, bere z obou hlavních směrů. Za převažující směr filosofie XX. století považuje idealism, jak je již zřejmé z jeho bohatého odstínění, kdežto v XIX. století vedl filosofický ruch positivism, jenž v Německu se projevil ne tak ve vlastní filosofii jako zvědečtěním psychologie. Positivism liší od naturalismu a monismu, jehož stoupenci, jako Haeckel a Ostwald, jsou positivisté jen ex thesi, a představují mu jej tou dobou zakládané ethické společnosti (Ratzenhofer a Jodl) a zejména empiriokriticisté (Avenarius, Petzoldt, k nimž přiřazuje i Macha), dále psychologičtí stoupenci psychofysického paralelismu, a z Francouzů, jež opomněl uvést v předcházející knize, Th. Ribot, Fouillée a zejména Guyau, jež pro jeho mystické zabarvení zařazuje

do kapitoly o mysticismu. Může-li v evropské filosofii konstatovati málo důsledného pozitivismu (ovšem jest otázka, zda nepřehlédl některé myslitele), konstatuje stále mohutnění ducha pozitivistického v pěstování věd a vzrůst jeho vlivu i na spekulace idealistické. Pod pragmatismem rozbírá hlavně filosofii Jamesovu, jehož kritérium pravdivosti považuje za naprosto subjektivní, ale jehož pojmu myšlení jako biologické funkce sám, myslím, ve své změněné definici duševna neunikl, a doplňuje tuto kapitolu německou analogií pragmatismu (Vaihingerovým fikcionalismem) a francouzskou (Poincaréovým konvencionalismem a jemu styčným kontingentismem Boutrouxovým). Za představitele voluntaristického intuicionismu označuje francouzského Schopenhauera-Bergsona a expresionistu Croceho. Intuitivní realism nachází hlavně u Slovanů, zvláště u Solovjeva a Losského, z Čechů u Masaryka (ale zde s nadsázkou) a Ráidla. Novokantovský idealism XIX. století pokračuje v monistické škole marburské (H. Cohen, Natorp), v dualistickém no-

vokantismu protestantských theologů (Eucken, Troeltsch), zabarvuje se heglovsky a přechází v Husserlův fenomenologism, nebo též zároveň fichtovsky ve filosofii hodnot ve škole badenské (Windelband, Rickert), v relativism u Simmela a u novofichtovce Münsterberga, z našich filosofů u Čády, přírodovědecky v novovitalismu Drieschově (Mareš, Heveroch). Mysticism chápe opět jako okultism (R. Steiner).

Obě tyto knihy jsou náhradou za noetiku, kterou Krejčí uznává za základ filosofie a vlastní filosofickou disciplinu a jejíž základní hledisko a i jednotlivé problémy osvětluje právě při výkladu jednotlivých filosofů, a nahrazuje zároveň metafysiku, již Krejčí ve svém positivismu jako vědu neuznává, ale jejímiž záhadami se přece zabývá v uvedených spisech. Krejčí nepodává často výklad učení některého filosofa jako historik filosofie neb se na něj toliko neomezuje, nýbrž rozprává při tom své vlastní názory a určuje své stanovisko a nezřídka toto rozvíjení jeho vlastních názorů, které

užívá všech možných forem dedukce i důkazu, převažuje názor vykládaný. Obě knihy buď shrnují a rozšiřují dřívější články Krejčího, buď jsou obě doplňovány články příležitostnými, jubilejními nebo propagujícími filosofické ideje, na nichž mu zvláště záleželo, jako jsou články a studie o Nietzschevi (lidová přednáška 1901), Haeckelovi, pozitivismu v XIX. stol. (zde více cení Comta), Straussovi, Tolstém, Darwinovi, monismu, jubilejní články o Kantovi, Leibnizovi a Spinozovi. S pozorným zájmem sledoval filosofický růst Spencera, jenž mu byl zároveň vzorem vědecké metody ve filosofii, zejména zrání jeho myšlenky vývojové a jeho estetické názory, jež pokládá za doplněk neb náhradu jeho spisů a filosofie po stránce estetické (Spencerovy Zápisky 1911).

Zvláštní pozornost věnoval Krejčí české filosofii a jejím dějinám, zejména významnějším jejím představitelům, kteří na něho působili, jako byl Masaryk, jehož vlivu se od počátku ochotně podvoloval, nemoha však souhlasiti s jeho nepositivistickými

složkami, a o němž své projevy z různých dob posléze sebral v samostatném spisku (1927), nebo Durdík, jemuž zjednával trvalou vzpomínku v Durdíkově sborníku 1906, nebo Hostinský, jehož portrét pozitivisty a volného myslitele odhaluje našemu literárnímu a veřejnému světu, nebo když upřímně želí předčasného a českou filosofii velmi poškozujícího odchodu svých nejlepších přátel a spolupracovníků, profesora Čády (1918) a Drtiny (1925) nebo svého žáka Gustava Tichého (1918). Z dřívější filosofie české vzpomíná s porozuměním drobných myslitelů, kteří ve svém prostředí, filosofii málo příznivém, projevili samostatnost myšlení, jako kněze J. A. Pitry nebo geometra Tomáše Kvasničky, a se zvýšenou sympatií se obírá těmi mysliteli, kteří zápasili o svobodu myšlení a přesvědčení s předsudky doby a držiteli tradic, na př. zvláště mu milým a i duchově zpřízněným Augustinem Smetanou. Zorným úhlem svého pozitivismu měří také a posuzuje jak v přečetných referátech a poznámkách ojedinělých, tak v člancích a studiích současnou

českou produkci literární (Kritische Blicke auf den gegenwärtigen Stand des philosophischen Denkens in Böhmen, 1925), v České mysli, Budoucnu a j.

Českou filosofii XX. století nelze si představit bez České mysli, již se svými přáteli Čádou a Drtinou založil r. 1900 a již po vystoupení Drtinově z redakce r. 1907 a po smrti Čádově r. 1918 sám redigoval a kam sám napsal nejen řadu článků a rozhledů, nýbrž i referátů a poznámek ve dvaceti šesti ročnících od jejího založení do konce roku 1931 (mimo ročník XVII. 1919-21). Ač neuzavíral Českou mysl článkům žádného směru, s vyloučením těch, jež postupovaly metodou nevědeckou a vážné filosofii nepřijatelnou, přece vtiskoval jí, nejvíce od té doby, co ji sám redigoval, zvláště svými posudky a poznámkami ráz pozitivistický, jež však jí nechtěl nebo nemohl zabezpečiti pro budoucno, odevzdav ji stoupencům směru protipositivistického. Organizoval sám a horlivě konal filosofickou a psychologickou práci v odborných spolcích - ve Filosofické jednotě a v založené

r. 1927 Psychologické společnosti - jejichž čestným členstvím byl pak poctěn.

Jako doplněk jeho prací v dějinách filosofie nutno chápati jeho činnost překladatelskou, jež na rozdíl od většiny filosofů také překládajících objevuje se u něho v poměrně pokročilém věku, patrně podle toho, jak cítil potřebu buď doplniti a prohloubiti domácí snahy filosofické neb opřítí je o určitou filosofii neb pochopiti lépe současné směry filosofické vůbec. V tom směru redigoval po profesoru Čádovi Filosofickou bibliotéku České akademie věd a umění, v níž, díky také příznivějším poměrům finančním, vyvinul horlivou činnost publikační. Sám přeložil pro ni Spinozovy Úvahy o zdokonalení rozumu (1926) a zrevidoval Stehlíkův a Stejskalův překlad Ethiky (1926) a Kaldův překlad Krátkého pojednání o Bohu, člověku a jeho blahu (1932), přeložil Kantovu Kritiku čistého rozmyslu 1930 (s úvodem) a značnou část Smetanova Vzniku a zániku ducha (1923), jehož celý překlad zrevidoval, zrevidoval Joklíkův překlad Aristotelovy

Metafysiky (1927), úvodem opatřil T. Rychetské překlad Leibnizových Nových úvah o lidské soudnosti (1932). Jako redaktor uveřejnil tam ještě Stehlíkův a Stejskalův překlad Baconova Nového organa (1922), v české řadě pak vydání Logiky Gelenia Sušického (1926) a překlady Lindnerových spisů (1929-1931). Mimo tuto sbírku redigoval a revidoval překlad Aug. Smetany Úvah o budoucnosti lidstva a obratu ve vývoji filosofického myšlení v Laichtrových Otázkách a názorech (1903), vydal v Durdíkově sborníku (1906) z jeho pozůstalosti spis Kant und Darwin a posléze, když se pro nedorozumění vzdal redakce Filosofické bibliotéky, vydal nákladem Volné myšlenky 1933 překlad úvodní části Hegelových Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte pod názvem Heglova Filozofie dějin jako ukázkou úsilí pokantovské filosofie o pokrok nad Kanta k evolucionismu a pozitivistické ethice a doklad pro srovnání německé filosofie dějin a české historiografie zejména školy Gollovy.

Svou činnost rozšiřuje Krejčí záhy i na

ethiku. Ve spisku Svoboda vůle a mravnost (1907), vzešlém z přednášek na universitě v zim. sem. 1905/6 a z extensních přednášek v r 1906, vychází z problému svobody vůle, jejíž řešení ve smyslu determinismu, a to, co se zdá volbou, považuje za zápas motivů, takže lze připustiti toliko svobodu relativní jako možnost uvědomiti si svou závislost a regulovati ji. Ta však postačí, aby vznikla mravnost, arci jen přirozená, bez zásahu činitelů nadpřirozených. Za podstatný znak jevů mravních stanoví místo pojmu dobra pojem pravidelnosti (zásadnosti) v rozhodování. Tuto pravidelnost způsobuje uvědomení si příjemnosti neb nepříjemnosti dojmu, již si člověk uvědomuje ne ze svobodné vůle, nýbrž jako projev pudu sebezáchovy. Proto definuje mravnost jako uvědomování si podmínek životních nebo ještě plněji jako uvědomování si podmínek života blaženého. A na této základně Krejčí načrtává hlavní these své ethiky: vývoj mravnosti od hrubého egoismu k ideálu humanity, k rovnosti, neboť pud sebezáchovy jako princip mravní-

ho vývoje nevede jen k boji o život, nýbrž jsa modifikován stejně mocným pudem pohlavním též k sympathii. Z něho vyzvozuje Krejčí jako důsledky řadu norem týkajících se zdraví, sebevzdělání, sebeovládání, spravedlnosti, lásky k bližnímu, úsilí o rovnost. Empiricky vykládá svědomí jako cit mravní závaznosti. Z determinovanosti lidského jednání vyplývá mu odpovědnost. Pokrok kultury nejen že neničí mravnost, nýbrž je její podmínkou, tedy i pokrok vědy, náboženství chápe jako dočasný prostředek mravního vývoje.

Když pak byl některé myšlenky nadhozené rozvedl více v jednotlivých článcích neb spisech: Právo existence malého národa 1915, Demokracie a socialism 1917, O základech positivické ethiky PR 1917, Filosofické základy mravní výchovy 1920, Moderní člověk a mravnost 1921, a když byl po několik semestrů přednášel ethiku, rozvinul celou soustavu ethiky ve spise Positivní etika jakožto mravnouka na základě přirozeném (1922). V části úvodní a v oddílu o všeobecné ethice jen rozšířil, více usoustavnil a do-

plnil po historické stránce myšlenky jmenovaného spisku, zdůrazniv znova přirozené základy mravnosti a tudíž i empirický, vědecký ráz své ethiky a odmítaje naprosto veškeré předpoklady theologické i metafysické, jež by mohly vésti k přijetí nadpřirozených činitelů mravnosti. Normy ethické pojímá pouze jako aplikace theoretických poznatků na lidské jednání. Ethiku samu chápe jako vědu theoretickou i praktickou, nechtěje aplikovati na ni Comtovo rozlišení věd theoretických a praktických. V této části zvláště vyniká deduktivní postup jeho Ethiky, když z definice mravnosti vyvozuje jednotlivé principy ethické, na př. eudaimonism jako podstatný znak mravnosti, humanitism, cit mravní závaznosti jako důsledky.

Značně rozšířená, téměř jako nová část přistupuje ethika speciální, v níž aplikuje obecný princip mravnosti na určité jednání a vyvozuje tak soustavu pravidel. Dělí ji v ethiku individuální a sociální, v níž po normách obecných (spravedlnost, pravdivost), platících pro člověka jako člena společnosti vůbec, vyvozuje normy platící

pro člověka jako příslušníka určitých společností, zejména rodiny, národa a státu. Právě v této speciální části uplatňuje své osobní zkušenosti a svými výklady zaujímá stanovisko k důležitým otázkám dne, hodlaje mravními ideami, jež vyvozuje, anticipovati další mravní vývoj. Vývoj mravní spěje od hrubého egoismu k vyrovnání egoismu a altruismu v humanismu, jehož ztělesněním je stát socialistický. Socialisací však rozumí též snahu o spravedlivé uspořádání společnosti vůbec (538). Naším ideálem je obecné blaho, jež zaručuje nám blaho vlastní, ač někdy ukládá i obětovati blaho vlastní. Svou Etiku, zejména její části o poměru mravnosti a náboženství, o přirozené mravnosti, o právu a trestu hájí proti názorům jiným (na př. proti Hoppovi a Rádlovi v článku O pozitivní etiku, ČM 1929) a dále proti Kozákovi, Vorovkovi nebo jiným hlediskům (Englišovu) v knize Politika a mravnost (1929). Nadpisu knihy odpovídá nejen kapitola o politických stranách a potřebě nápravy v našem popřevratovém stranictví, nýbrž i na

několika místech odůvodňovaný požadavek, aby jak v politickém vedení, tak v životě vůbec platily mravní principy. V kapitole o smyslu dějin vykládá především spor o českou filosofii dějinnou mezi Masarykem a školou Gollovou tak, že Pekařovo tvrzení o tom, že národní vědomí nebylo nikdy přerušeno, platí o lidu, kdežto Masarykovo o porušené jeho kontinuitě a jeho obrození vztahuje se na inteligenci. Masarykův náboženský smysl dějin vykládá ve smyslu idey humanitní, s níž jako totožnou interpretuje opět Hegelovu ideu svobody.

Jeho, rozumí se, empirické stanovisko v ethice lze označiti jako vývojový utilitarism sociální (humanitistický), inspirovaný v celku Spencerem a v důležitých složkách Nietzsche (důraz na pudy) a Tolstým (humanita).

Na těchto theoretických předpokladech, t. j. na pozitivistickém, vědeckém názoru světovém a životním (ethickém) a odborně na empirické psychologii zakládá výchovu a vědu o ní, pedagogiku jako empirickou, v didaktické části

experimentální vědu, nezávislou na náboženství a metafysice (nejúplněji v osmi přednáškách učitelské universitní extenze „Positivism a výchova” 1906). Jako cíl výchovy stanoví mravní ideál, podporovati vývoj jednotlivcův směrem k mravnosti, v praxi žádaje odstranění náboženství jako vyučovacího předmětu ze škol a tím zrušení školy konfesijní, ale ukazuje, jak užiti pro cíle výchovy umravňujícího vlivu náboženského citu. Žádá odbyrokratisování školy a autonomii školské organisace, ochranu školy a učitele před rasovými a politickými vlivy a akademické vzdělání pro učitele s povinností dalšího sebevzdělání. V pozdějších spisech, jako v Etice, hlásá zevšeobecnění a socialisaci vzdělání do té míry, že na př. pro státní zaměstnance žádá stejné vzdělání, hájí jednotnou školu do krajnosti a ve vzdělání vidí také hlavní prostředek uvědomění národního a reform politických.

Jako zjev spíše řídký než častý mezi filosofy své doby Krejčí jevil porozumění pro problémy estetické. V článku

O významu umění ve vývoji (1900) chápe umění jako pudovou anticipací vývoje prostřednictvím krásna a vykládá i tvoření umělecké i působení činiteli instiktivními. Umění ukazuje vývoji cíl, jehož prostředky rozum teprve pracně shledává. Dokazují mu to všechna umění a zejména poesie hlásáním nových ideí, jež buď symbolicky vyjadřuje neb konkretisuje. Při tom však ani umělec sám nemusí správně vyložiti své dílo (ČM XIX, 189). V psychologii vykládá pozorně nejen o estetických citech, nýbrž i psychologický základ problémů estetických vůbec. Proto také Krejčí sledoval pozorně umělecký a literární život, zvláště v jeho funkci sociální a kulturní (viz ještě ČM 1929, Česká umělecká kultura po převratě) a jako horlivý návštěvník divadla v popřevratových letech posuzoval činoherní premiéry v Theatraliích v České mysli, odmítaje dramata ideologická a tendenční a žádaje na nich životnost. A snad právě hodnocení umění jej poutá také k Schopenhauerovi, Nietzschemu a Tolstému.

Bylo pak jen věci důslednosti vědecké

a povahové a odpovídalo jeho aktivismu, aby účastnil se hnutí, jež usiluje vybudovati světový a životní názor výhradně na vědeckém základě, odmítajíc všechny příměsky náboženství pozitivních, ba náboženství vůbec, a praktikuje jej důsledně v životě soukromém a veřejném. Krejčí vedl po řadu let v dobách útlaku i svobody československou Volnou myšlenku jako její ideový vůdce, její „filosofická autorita“ i jako člen jejího výboru a nakonec čestný předseda. Ideovou základnu dával českému hnutí v uvědoměném pozitivismu a opěrné body shledával pro ně též u vynikajících myslitelů dřívějších, jako u Augustina Smetany a Davida Bedřicha Strausse, nebo u příbuzných duchů přítomnosti, jako O. Hostinského a i u Tolstého, jehož světový názor s pantheismem a humanitou jako dvěma pilíři přese všechno navazování na křesťanství prohlašuje za pozitivistický. R. 1907 zahajuje XIV. světový kongres Volné myšlenky v Praze, vytyčuje jí za úkol pomenáhlé přetvoření společnosti podle zásad humanity, rovnosti, volnosti a bratrství ve službě

ideálů dobra a pravdy. Obhajuje ji zároveň proti klerikálnímu nařčení z ne-loyálnosti, jako by usilovala o změnu formy státní organizace, která jest podle něho ethicky vedlejší, jen přizpůsobí-li se duchu humanity, vida již v tom, že rakouská vláda povolila kongres v Praze, ač uherská vláda jej v Budapešti zakázala, důkaz neztotožnění se s církví katolickou a polo-
viční vítězství pokrokových ideí. Nezapomínal však zdůrazňovati při této mezinárodní příležitosti právo i malého národa na svobodný rozvoj a hlásá zápolení národů bez ničivého boje na život a na smrt.

Na jejím XVIII. mezinárodním kongrese, konaném r. 1920 opět v Praze, odmítá nářky na mravní úpadek jako neoprávněné a zdůrazňuje znova jako životní nerv celého hnutí víru v pokrok, který postupuje se zákonitou nutností jako ostatní dění světové, a přesvědčení, že mravní zásady, které jsou výrazem této zákonitosti, budou provedeny ve svých důsledcích ve společnosti.

Její positivistický základ hájil Krejčí proti snahám O. Kunstovného, E. Svo-

body a j. založiti světový názor také na metafysice a mravnost na náboženstvích a přetvořiti Volnou myšlenku ve volnou laickou společnost náboženskou (viz zejména Moderní člověk a náboženství, 1921). Když pak na čas, zvláště v l. 1923-25, se Volná myšlenka odchýlila vedením zejména O. Kunstovného od své pozitivistické základny, vzdálil se jí také Krejčí a teprve po její reorganizaci vydával pro její československé sjezdy opět svá poselství čestného předsedy, zaměřená silně politicky, r. 1930 proti zpátečnictví, oficiálnímu poklonování kdejaké milosti královské, proti sympatisování s násilím a proti cestě národa Husova do Canossy, proti čemuž doporučoval dáti lidu do ruky místo bible a Křesťanských revuí Voltairův Filosofický slovník, a r. 1933 vybízel k orientaci v nynější mezinárodní situaci ve smyslu mravních zásad a Společnosti národů.

Ani před válkou neomezoval se Krejčí na vědeckou a učitelskou činnost, nýbrž po příkladě Masarykově a Drtinově účastnil se politické činnosti, a to v realistické straně,

přednášeje v místních organizacích strany a přispívaje významnými články do Času jako orgánu strany. Jako člen výkonného výboru české strany pokrokové pracuje o reformě programu strany r. 1912. Za války sleduje úzkostlivě běh událostí, koná cestu do Holandska za zetěm a dcerou, kteří jsou ve službách české zahraniční akce, a po zastavení Času zakládá v červnu 1917 se stejně smýšlejícími týdeník Česká demokracie, k jejímž předním přispěvatelům patří. Když se nezdařil pokus o vybudování jednotné strany inteligence, vstupuje s menšinou realistické strany do české strany socialistické a zpracovává kulturní část jejího programu. Ta ho vysílá do Národního výboru a po převratě do revolučního Národního shromáždění a v prvních volbách do senátu na období 1920-1925, svěřuje mu vedení své vzdělávací instituce, Ústřední školy dělnické a redakci Budoucna, oficiální revue českého socialismu (od června 1918), takže Krejčí neobnovuje hned ani Českou mysl. V úvodním článku formuluje Krejčí jaksi oficiálně a programově český socialism. Socia-

lism chápe jako filosofický názor světový, nikoli pouze jako hospodářský program, a za český socialism přijímá marxism opravený Masarykem a důsledně přizpůsobený pozitivistickému stanovisku. Český socialism je za jedno s Masarykem v ethickém zdůvodnění a zdůraznění sociálních zásad socialismu a s Marxem v otázkách náboženských a všechny tři se shodují v obecných zásadách hospodářské a praktické reorganisace společnosti. Český socialism nemůže na základě svého vědeckého principu přijmouti materialism ani jeho dialektickou metodu a jest v organické souvislosti s celým kulturním vývojem českým, počínaje náboženským a sociálním hnutím husitským, a odpovídá plně jeho tendenci. Socialism se mu ovšem kryje plně s demokratismem. S hlediska dějin české politiky chápe český socialism jako splynutí předválečného realismu a národního socialismu, vida v nich toliko dvě formy téhož směru, složitější a abstraktnější v realismu, jednodušší a praktičtější v národním socialismu, spojení dvou integrujících složek, inteligence

a mass, theorie a praxe (viz Budoucnost I). Krejčí přispívá i do ostatních časopisů strany a z nestraničských do České stráže, orgánu zbytku české strany pokrokové. V revolučním Národním shromáždění stará se Krejčí především o věci školské, zejména vysokoškolské. Tak navrhuje zrušení zákona z r. 1881 o rozdělení university pražské na českou a německou, aby česká universita jako universita Karlova byla jedinou pokračovatelkou staré university a aby se nově zřídila universita německá o třech fakultách, nebo aby theologické fakulty byly odděleny od universit a vybudovány samostatně se stejnými právy, aby byl zrušen úřad kancléře university jako zbytečný, žádá, aby evangelická fakulta nenesla jméno Husovo, posvátné pro celý národ a povznesené nade všechny náboženské různice, a stejně aby olomoucká bohoslovecká fakulta nebyla označena jako Cyrilo-Methodějská, aby vyučování náboženství bylo nezávazné a nebyly dovoleny konfesijní školy soukromé atd., řídě se tu zásadou odluky církve a státu. Když pak nemohl sou-

hlasiti s vedením strany, rozchází se s ní a ustupuje z politické činnosti, ale neustále sleduje veřejný život a jednak kritikou, jak ji v obecnější formě obsahují četná místa jeho spisu *Politika a mravnost*, jednak jednotlivými veřejnými protesty proti duchové a rozumové reakci, útlaku politickému a sociálním křivdám a projevy pro lepší řád společenský, jak jej viděl vznikat na př. v sovětském Rusku, nepřestává působiti na veřejný život.

V jeho vědecké a akademické působnosti znamená teprve poslední desetiletí jeho profesury pro něho také vrchol zasluženého úspěchu a vlivu, který se uplatňoval nejen na pražské fakultě (roku 1923/4 vykonával funkci děkanskou), ale pokud se filosofie týká, i na filosofických fakultách nových universit a v učených společnostech. Byl též předsedou VI. třídy Masarykovy Akademie práce, mimořádným členem Královské české společnosti nauk, zahraničním členem Société française de psychologie v Paříži atd. Suo tempore, tedy koncem letního semestru 1928, v němž dovršoval po více než třicíti

letech akademických svůj sedmdesátý rok, odešel do výslužby, věnuje se již jen vědecké činnosti literární. Odešel z fakulty tiše a skromně; odpovídaje na dopis děkana fakulty, který se s ním loučí slovy díky za velkou práci fakultě věnovanou, děkuje sboru, „pokud s Vašimi (t. j. děkanovými) slovy uznání pro mou činnost universitní souhlasí“, přijímá je jako dávaná, „nezaslouženě – cítím to předobře – lichotivá slova“ a končí svým přáním kolegům naděje se, „že ve vzpomínce zmírní se to, čím..... snad některému členu někdy způsobil pocit méně příjemný“. Stejně kritický k sobě, jako býval a často musil býti k druhým a skromný, avšak brání svých nároků na uznání, byly-li, a to ne právě zřídka, popírány, kdy pak zazní jeho obrana také notou silně osobní neb i ostřejší.

V soukromém životě nezůstal Krejčí ušetřen nejbolestnějších ran, jež ho mohly stihnouti jako chotě a otce.

Světový a životní názor Krejčího musíme označiti jako vývojový positivism. Krejčí vyšel sice z herbartismu, ale vli-

vem Masarykovým přechází k pozitivismu, jemuž právě herbartism připravil u nás půdu svým strážlivým a vědeckým rázem. Nejde však již za Masarykem, když více než složku positivisticou zdůrazňuje později theism i s jeho důsledky ve filosofii a sociologii, nýbrž inspiruje se nejvíce Spencerovým evolucionismem a utvrzuje německými formami pozitivismu. Tak přebírá vedení pozitivismu u nás a vytváří z něho důležitý filosofický směr, projevující se nejvíce v odborných disciplínách filosofických, jsa jeho u nás nejvýraznějším a nejodpovědnějším představitelem. Poznání omezuje toliko na svět jevů, svět vnímatelný, pokládaje podstatu světa za nepoznatelnou (v tomto poznatku vidí také trvalý výtěžek kantovského kriticizmu) a za jediný pramen poznání považuje poznání rozumové, vycházející ze smyslové zkušenosti, odmítaje jiné prameny poznání, ať víru (zjevení), ať intuici, takže posléze za jediný nástroj poznání prohlašuje vědu, k níž patří i filosofie. Ale proti příliš úzkému pojetí pozitivismu připouští možnost tvořiti si,

arcimethodou vědeckou, domněnky o transcendentnu na základě toho, co vědy pozitivní najevo vynesly, a sám ostatně také po příkladě Spencerově přijímá jednotnost podstaty všeho jsoucna a toto nepoznatelno, absolutno, tuto prapodstatu chápe jako prapříčinu všeho jsoucna, docházejí tak ke spinozovskému monismu a pantheismu. Ovšem domněnky nepokládá ještě za poznání. Sám považuje názor na svět bez poznání transcendentna za uspokojující, a to jak rozum tak srdce, na něž se nesmí zapomínat, a staví tudíž naprosto a důsledně mravnost na vlastních základech, odmítaje basi neb oporu náboženskou, byť i pro některé stupně společenského vývoje uznával ji za nutnou neb výhodnou.

Jako druhou základní myšlenku jeho světového názoru nutno uvést myšlenku vývojovou, jež mu však není toliko teorií, nýbrž i přesvědčením, vírou a jež se mu ve světě dějinném a společenském specifikuje jako humanitism, jehož nejdokonalější ztělesnění vidí v socialismu. Idea vývoje, arci vesměrného, kosmického, spo-

jena s monismem a pantheismem dává mu opravdu jednotný a ucelený názor světový bez trhlin, ježto dle prvotního jeho názoru pud tvoří přechod od hmotných organických pochodů k duševnu nebo dle pozdější formulace duševní jevy jsou uvědoměné reakce organismu.

Empirism Krejčího charakterisuje nejen to, že odmítá veškeré předpoklady metafysické a náboženské a vychází ze základních vět, jež si zjišťuje jako fakty (na př. psychofysický paralelism nepřijímá jako hypothesu, nýbrž zůstává při něm jako psychickém faktu), nýbrž i to, že z nich deduktivně vyvozuje další soudy, jež si pak zkušeností ověřuje, aby tak došel nových poznatků. Proti empirismu převážně induktivnímu, opírajícímu se co možná o nejvíce faktů, možno označiti jeho stanovisko jako empirism s faktovou základnou zúženou a s převahou, nebo aspoň s větší dávkou usuzování deduktivního než obvykle. Touto methodou racionalistickou, užívající všech prostředků usuzování, jak ji zná logika, postupuje také v Etice, ač tam vývojové hledisko ukládalo a zá-

padní odborná literatura umožňovala postupovati daleko více způsobem historicko-induktivním.

Jako psycholog patří v našem vědeckém světě Krejčí ke skupině těch, kdo u nás rozvinuli česky první vědeckou soustavu své discipliny. Do Krejčího naše psychologická literatura obsahovala toliko gymnasijní učebnice nebo jednotlivé studie a články. Krejčí podal ve svém rozsáhlém díle soustavný výklad duševních jevů, chápaných jen jako jevy vědomí s hlediska asocianistického, připojuje k výtěžkům anglické a německé, zvláště Wundtovy, psychologie tohoto směru, co bylo hodno povšimnutí v tvorbě domácí. V naší literatuře provedl tento spis také osamostatnění psychologie od filosofie a speciálně od metafysiky. Posuzuje-li se tato soustava s hlediska dnešních směrů psychologických, nesmí se zapomínati, že Krejčí zpracovával svoji soustavu na základech stanovených kolem r. 1900 po více než 20 let, že tyto novější směry se již vyvinuly aspoň z části na jejím základě a že ona představuje

tudíž nutné stadium ve vývoji psychologie také u nás.

Také jeho Etika je dosud v naší literatuře nejsoustavnějším a nejúplnějším dílem tohoto oboru, a nemůže-li se sice co do užité literatury a co do rozsahu měřiti s jeho Psychologií, jest proti tomu nejosobnějším výrazem filosofovým. Jeho obě hlavní knihy o současné filosofii jsou dosud nezbytné pro naše studium tohoto údobí filosofie a ovšem pro seznání jeho vlastního názoru.

Svémi spisy, Českou myslí a svým působením na universitě a ve veřejnosti vykonával Krejčí pronikavý vliv na české myšlení filosofické. Je nejstarším a nejčelnějším představitelem skupiny těch stoupenců a posluchačů Masarykových, na něž působila více vědecká a pozitivistická složka Masarykovy osobnosti než jeho náboženské úsilí. Vedle toho, že utvrzoval tento vědecký a agnosticistický směr naší filosofie a obhajoval jej proti kritikám druhých, získával mu mezi svými posluchači a čtenáři četné stoupence, kteří zabývali se buď vlastními problémy filo-

sofickými nebo ještě spíše odbornými vědami, zejména psychologií. Tak Krejčí shromáždil kolem sebe a zčásti sám svým vlivem vytvořil početnou skupinu filosofů a odborných pracovníků, jež spojuje především důraz na vědeckou metodu filosofické práce, na zkušenost jako základ veškerého poznání a na jeho relativism, ať se jinak již rozcházejí ve svých oborech pracovních, ať se od sebe liší v dalších názorech.

Mimo odborné kruhy působí Krejčí již v letech předválečných v ideální spolupráci s Drtinou a Čádou a za příkladem Masarykovým na inteligenci, která prochází univerzitou, a zejména svými přednáškami v extensích a prázdninových kursech na učitelstvo, zjednávaje v něm půdu jak vědecké pedagogice, tak pokrokovému názoru světovému a životnímu.

Úmrtím profesora Krejčího ztratila česká filosofie a věda osobitého a systematického myslitele, její instituce vytrvalého pracovníka a věc svobody a pokroku neohroženého zastávce.

SEZNAM SPISŮ A ČLÁNKŮ PROF. FR. KREJČÍHO.

Bibliografické zkratky: A = Athenaeum. B = Budoucnost. Č = Čas. ČČM = Časopis českého musea. ČM = Česká mysl. ČD = Česká demokracie. ČO = Česká osvěta. ČR = Čechische Revue. KSSP = Klikův Stručný slovník paedagogický. LF = Listy filologické. ND = Naše doba. N = Novina. NO = Národní osvobození. OSN = Ottův slovník naučný. PR = Pedagogické rozhledy. S = Středa. SS = Sociální služba. SÚS = Sborník Ústředního spolku učitelských jednot na Moravě. VM = Volná myšlenka. VŠ = Volná škola. ZVPS = Zeitschrift für die Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft.*)

1882.

O skénérii řeckého divadla. Program gymnasia v Mladé Boleslavi.

*) Při tomto soupisu bylo užito bibliografie prací Krejčího ve Sborníku k počtě Fr. Krejčího 1929, jež byla však zrevidována a doplněna. Jednotlivé referáty, zprávy, poznámky (též kritické a polemické) a drobné články politické nebyly zde pro své množství registrovány, viz je uvedeny ve Sborníku a doplň později zejména z České Mysli. Z KSSP a OSN uvádíme jen význačnější hesla.

1885.

O původním významě daimonů řeckých. Program gymnasia novobydžovského.

1887.

Über die ursprüngliche Bedeutung der griechischen Daimones.
ZVPS, XVII, 161-175 (bez obecného úvodu).

1888.

Der Spiritismus als soziale Erscheinung. ZVPS, XVIII,
113-127.

1889.

Ctění předků. Příspěvek k objasnění vývoje mythu. LF, XVI,
201-210.

Das charakteristische Merkmal der Volkspoesie. ZVPS, XIX,
115-141.

1890.

Báje theologická a Hesiodos. LF, XVII, 24-28, 97-103.
Vignolis Fundamentalgesetz und der Ahnencultus. ZVPS,
XX, 328-340.

1891.

O mythu Platonově. LF, XVIII, 23-30, 161-170.

1892.

Filosofie náboženství. A, X, 169—175.

1893.

Řeč a mythus. LF, XX, 358-370, 433-443.
Daemoni, daemonism, daemonologie. OSN.

1894.

Novější směry v psychologii. ČČM, LXIX, 307-333, 431-
455, 556-588.

1895.

ELEMENT PSYCHOLOGICKÝ. Studie. Rozpravy. České akademie věd a umění, třída I, ročník IV, číslo 4.

Fetišism. OSN.

Logika. KSSP.

1897.

PSYCHOLOGIE PRO STŘEDNÍ ŠKOLY. (Učebnice). Praha, Bursík a Kohout 1897.-1. vydání: 1897.-2. přepracované vydání: 1908.-3. nezměněné vydání: 1925.

ZÁKON ASSOCIAČNÍ. Rozpravy České akademie věd a umění, třída I, ročník VI, číslo 2.

Rozhledy po nynějším stavu psychologie. Úvahy a zprávy ze třetího mezinárodního sjezdu. ČČM, LXXI, 209-226.

K reformě škol středních. ND, V, 917-922.

1898.

LOGIKA PRO STŘEDNÍ ŠKOLY. (Učebnice). Praha, J. L. Kober 1898.-1. vydání: 1898.-2. vydání: 1908.-3. vydání: 1913.-4. vydání: 1918.-5. nezměněné vydání: 1921.

Obzor psychologický. ND, V, 673-684, 804-809, 877-891, 1064-1078.

1899.

Kněžstvo. OSN.

1900.

Rozhledy psychologické. ČM, I, 42-47, 113-119.

O hlavních problémech psychologie a jejich vývoji. (Přednášky v universitních kursech učitelských). - Č, XIV, číslo 46.

Volné listy o nynější filosofii. ČM, I, 27-35, 91-100, 186-196, 254-262, 349-360, 401-416.

Žásada vývoje v psychologii. Výroční zpráva gymnasia na
Král. Vinohradech.
Kult předků. OSN.

1901.

O FILOSOFII SMETANOVĚ. Knihovnička „Času“,
číslo 14. Praha, „Čas“.

Kantův apriorism. ČM, II, 401-407.

O významu umění ve vývoji. ND, VIII, 22-27, 81-90,
182-188.

Nietzscheana (v „Rozhledech“). - ČM, II, 274-280, 352-
362.

Náboženství. OSN.

1902.

PSYCHOLOGIE. Encyklopedická knihovna „Dědictví
Komenského“, svazek IV, VI, VIII, XI, XVII,
XXII. Praha, „Dědictví Komenského“ 1902-
1926.

Díl I: ZÁKLADY PSYCHOLOGIE I. (1902),

Díl II: ZÁKLADY PSYCHOLOGIE II. *Elementární jevy duševní.* Část první: *Čítí a vnímání.*
(1904).

Díl III: ELEMENTÁRNÍ JEVY DUŠEVNÍ.
Část druhá: *Představování (pamět a obrazivost.* (1906).

Díl IV. PSYCHOLOGIE MYŠLENÍ. (1910).

Díl V. PSYCHOLOGIE CÍTĚNÍ. (1916).

Díl VI. PSYCHOLOGIE VŮLE. (1926).

BEDŘICH NIETZSCHE. Z lidových přednášek prof.
dra Frant. Krejčího. Knihovnička „Času“, číslo
22. Praha, „Čas“ 1902. Sr. též OSN.

K otázce psychofysického paralelismu. ČM, III, 22-27.

P. Josef Alois Pitra, kněz myslitel. ČM, III, 203-208, 297-
302, 445-446. (V rubrice: Dokumenty; článek v tom-
to ročníku nedokončen; pokračování v roč. IV).

1903.

Rozhledy psychologické. (Wundtovo jubileum. Díla přehledná). ČM, IV, 38-43, 117-123, 199-204, 276-281, 358-364, 437-440.

Úvodní připomenutí ke knize „Augustin Smetana“: Úvahy o budoucnosti lidstva. Obrat ve vývoji filosofického myšlení a jeho konečný cíl. (Praha, Jan Laichter 1903).

Psychofysika, psychologie. OSN.

1904.

O FILOSOFII PŘÍTOMNOSTI. Laichterův výbor nejlepších spisů poučných, kniha XXII. Praha, Jan Laichter 1904.

PSYCHOLOGIE. Díl II.: ZÁKLADY PSYCHOLOGIE II.: *Elementární jevy duševní.* Část první: *Čítí a vnímání.* (1904).

Náboženství, mravnost a škola. (Předneseno dne 6. února 1904 na schůzi Budče Poděbradské). PR, XVIII, 9-18.

Rozhledy psychologické. ČM, V, 52-56, 210-214, 289-295, 372-377, 456-460.

1905.

Augustin Smetana v boji o náboženství. ČM, VI, 114-117, 167-176.

AUGUSTIN SMETANA V BOJI O NÁBOŽENSTVÍ. Předneseno ve spolku „Augustin Smetana“ dne 23. února 1905. (Zvláštní otisk z ČM, VI). Praha, Spolek volných myslitelů „Augustin Smetana“ 1905. - 2 vydání: 1908.

Mezinárodní svaz ethický. ČM, VI, 270-275.

1906.

POSITIVISM A VÝCHOVA. Osm přednášek, jež při učitelských universitních kursech v Turnově

konal prof. Dr. Frant. Krejčí. „Časové otázky a rozpravy pedagogické“, svazek XII. Praha, Dědictví Komenského 1906.

Arnošt Haeckel. ČM, VII, 9-21.

Tomáš Kvasnička. ČM, VII, 290-293, 378-381, 439-442.

O Durdíkově metafysice. Sborník Durdíkův. Díl I. (Knih vydaných Jednotou filosofickou číslo I).

Též (zvláštní otisk). Praha, Filosofická jednota 1906.

Positivism v XIX. století. SÚS, IV, 14, 97, 164, 212, 257, 305.

1907.

PSYCHOLOGIE. Díl III.: ELEMENTÁRNÍ JEVY DUŠEVNÍ. Část druhá: *Představování (paměť a obrazivost)*.

SVOBODA VŮLE A MRAVNOST. Otázky a názory, kniha XX. Praha, Jan Laichter 1907.

Dopis k protestu proti theologické fakultě na schůzi českého a německého studentstva v Praze v Plodinové burse dne 9. května 1907. VŠ, III, 18.

Noch einige Gedanken über die Antike. ČR, I, 507 a n.

O Hostinského filosofii. ČM, VIII, 52-64.

Otakar Hostinský. ČR, I, 430.

Volná škola. Předneseno na veřejné schůzi lidové dne 2. června 1907 v Třebíči. PR, XXI, 198-202, 289-293.

1908.

DAVID BEDŘICH STRAUSS. *Ke 100. výročí jeho narozenin*. S podobiznou D. B. Strausse. Knihovna Volné myšlenky, svazek VIII. (Interpelace říšského poslance prof. Masaryka na říšské radě 26. června 1908, číslo 3145). Praha, Volná myšlenka 1908.

Slavnostní řeč na sjezdu Volné myšlenky v Praze, dne 8. září 1907. Světový kongres Volné myšlenky v Pra-

ze 8.-12. září 1907. Podrobná zpráva. Uspořádal Julius Myslík.

O filosofii Tolstého. PR, XXII, 1-5.

Rozhledy psychologické. ČM, IX, 42-46, 118-124, 206-211, 294-300, 356-366.

1909.

L. N. TOLSTOJ FILOSOFOV. *K jeho 80tým narozeninám.* (Otisk z ČM, X). Knihovna Volné myšlenky, svazek VII. Praha, Volná myšlenka 1909.

L. N. Tolstoj, filosof. ČM, X, 1-15.

O filosofickém významu Darwinově. ČM, X, 74-77.

Svoboda přesvědčení. Předneseno na schůzi žofínské dne 9. října 1909. - VM, V, 205.

Spencer KSSP.

1910.

VOLNÁ MYŠLENKA - OTAKARU HOSTINSKÉMU. Přednáška proslovená ve schůzi české sekce „Volné myšlenky“, pořádané dne 5. února 1910, Knihovna Volné myšlenky, svazek XVIII.

PSYCHOLOGIE. Díl IV.: PSYCHOLOGIE MYŠLENÍ. (1910).

ČESKÉ STÁTNÍ PRÁVO. (Otisk z Moravsko-slezské revue, duben 1910, číslo 4). Moravská Ostrava Moravsko-slezská revue 1910.

Dopis Augustina Smetany. Otiskuje František Krejčí. - ČM, XI, 281-283.

K Masarykovu jubileu: Volná myšlenka a náboženství. - VM VI, 1.

O Masarykově filosofii. ČM, XI, 98-119, po druhé ve Sborníku T. G. Masarykovi k šedesátým narozeninám 1910, jež Krejčí redigoval spolu E. Benešem, Fr. Drtinou a J. Herbenem. (Znovu otištěno v Krejčího knize „O Masarykovi. Soubor statí 1927“.)

Otakar Hostinský. Prof. Dr. Otakar Hostinský. Sborník věnovaný k šedesátým narozeninám O. H. (Praha, J. Laichter 1910) str. 52 a v.
Otakar Hostinský. VM, V, 317.

1911.

VZPOMÍNKY NA DR. AUG. SMETANU.

Knihovnička Zrní. Plzeň 1911.

SPENCEROVY ZÁPISKY. (Zvláštní otisk z „Noviny“ 1911). Praha, Grossman a Svoboda 1911.

Dopis prof. O. Hostinského. ČM, XII, 79-80.

Duch vědecký a filosofický. Č, XXV, číslo 63 (v příloze Hlídka Času, číslo 18).

Fysiologie a psychologie. ČM, XII, 268-279.

O psychologii. Č, 1911, číslo 158.

Otevřený list Jeho Exc. Dr. Fiedlerovi a poslanci Dr. Kramářovi (proti Chalupného kritice „Psychologie“). - Č, číslo 153, ze dne 4. června 1911.

1912.

Monism, monoteism, panteism a ateism. S, I, 29.

Vrchlického stanovisko filosofické. S, I, 525. (Ve zvláštním čísle vydaném po smrti Jaroslava Vrchlického).

Fenomenální dualism a psychofysický paralelism. ČM, XIII, 38-49, 129-147, 260-277.

1913.

Glosy k nynější filosofii u nás. (Řada první). - ČM, XIV, 225-242.

1914.

O MONISMU. Praha. Svaz socialistických monistů v Rakousku 1914.

Glosy k nynější filosofii u nás. (Řada druhá). - ČM, XV, 19-28, 142-158, 364-386.

1915.

PRÁVO EXISTENCE MALÉHO NÁRODA. Otisk z ČM, XV, 225-240, Praha, Dědictví Komen-ského 1915.

1916.

PSYCHOLOGIE. Díl V.: PSYCHOLOGIE CÍTĚNÍ. (1916).

O akademickém studiu žen, příspěvek k řešení ženské otázky,
N D roč. XXIII, 190—196, 261—273, 359—365.

1917.

DEMOKRACIE A SOCIALISM. Praha, Česká Obec Dělnická 1917.

Ústavní výbor a Češi. ČD ze dne 20. července 1917.

1918.

FILOSOFIE POSLEDNÍCH LET PŘED VÁLKOU. Laichtrův výbor nejlepších spisů poučných, kniha XLV. Praha, Jan Laichter 1918. Druhé vydání (s malými změnami a doplňky) 1930.

Český socialism. B, I, 1-3.

Summum ius, samma iniuria: vrchol práva vrcholem bezpráví.
B, I, 123-125.

Jubileum Václava Klobáče. B, I, 142-146.

Oportunism. B, I, 245-248.

1919.

Rozhledy politické. B, I, 216-219, 287-29.

Referát o kulturním programu z VIII. sjezdu čs. strany socialistické. B, I, 261-271.

Za profesorem Františkem Čádou. (Řeč nad hrobem.) -
B, I, 300-302.

Fr. Čáda, nekrolog. Universita Karlova v r. 1918/9.
41-45.

Eklekticism. B, I, 415-416.

Z referátu o tak zvané čítankové aféře. B, I, 540-574.

T, G. Masaryk. Předneseno na slavnostní schůzi univerzitní dne 7. března 1919. - B, II, 1-7.

Na vysvětlenou. (Odpověď Karlu Čapkovi na jeho referát o Krejčího Filosofii posledních let před válkou v Národních listech). - B, II, 64.

Radosné jubileum. B, II, 241-242.

1920.

FILOSOFICKÉ ZÁKLADY MRAVNÍ VÝCHOVY.

(Předneseno dne 24. ledna 1920 v cyklu přednášek o mravní výchově, pořádaném za účasti Volné myšlenky a Svazu učitelstva Velké Prahy Společností pedagogického musea v Praze).
Knihovna mravní výchovy svazek III. Zábřeh 1920.

Ke dni 6. července. B, II, 449-461.

Zahajovací proslov čestného předsedy univ. prof. dr. Fr. Krejčího na XVIII. světovém kongresu Volné myšlenky dne 5. září 1920. VM, XI, číslo 36.

1921.

MODERNÍ ČLOVĚK A MRAVNOST. Přednáška

univ. prof. dr. Frant. Krejčího v cyklu přednášek Volné myšlenky v Plzni. Praha, Volná myšlenka československá 1921.

1922.

POSITIVNÍ ETIKA JAKOŽTO MRAVOUKA NA ZÁKLADĚ PŘIROZENÉM. Laichterův výbor nejlepších spisů poučných, kniha XLVIII. Praha, Jan Laichter 1922.

Rozhledy noetické. (Piklerova teorie vnímání - Anpassungstheorie). - ČM, XVIII, 229-235, 287-291.

1923.

Ad vocem: Pozitivistická syrovátka. ČM, XIX, 42-47.

Myšlenka a návrh slovanského sjezdu filozofického v Praze.

ČM, XIX, 229-232.

Einsteinova teorie a psychologie. ČM, XIX, 257-273, 321-331.

O trestu smrti, anketa. Uspořádali dr. Em. Chalupný a O. Kypr. - SS, 1923, 78-86.

Pedagogika uměním. ČO, XX, 11.

Řeč, kterou (František Krejčí) měl v senátě při debatě o zákonu na ochranu republiky míti, ale neměl. - VM, XIV, číslo 13.

1924.

SMETANŮV ROK. (Zvláštní otisk z ČM, XX. 65-74.)
Praha, Čin 1924.

KANTOVO JUBILEUM. (Zvláštní otisk z ČM, XX. 130-142). Praha, Čin 1924.

Československý pedagogický ústav J. A. Komenského. NO ze dne 27. dubna 1924 (číslo 155).

Universitní aféra. (Ke Kovářovu plagiátu). NO ze dne 16. a 24. září 1924) číslo 195 a 203.

1925.

KRITISCHE BLICKE AUF DEN GEGENWÄRTIGEN STAND DES PHILOSOPHISCHEN DENKENS IN BÖHMEN. Věstník Královské české společnosti nauk. Praha, 1925.

O filosofii prof. Drtiny, ČM, XXI, 60/1.

Řeč z roku 1911 o Filozofické jednotě. ČM, XXI, 329-336.

1926.

PSYCHOLOGIE. Díl VI.: PSYCHOLOGIE VŮLE. (1926).

Spinoza Benedikt de: ROZPRAVA O ZDOKONALENÍ ROZUMU A ETIKA PO GEOMETRICKU VYLOŽENÁ. Přel. Fr. Krejčí, Č. Stehlík a A. Stejskal. Filozofická bibliothéka vydávaná I. třídou České akademie věd a umění. Řada II, číslo 4.

Kantovo čtení o etice. ČM, XXII, 34-42.
Leibnizova monadologie. ČM, XXII, 179-183.
Sociotechnika. ČM, XXII, 140-148.

1927.

O MASARYKOVI. *Soubor statí.* Knihovna okresního sboru osvětového ve Kdyni, svazek XI. Kdyně 1927.

DISSERTATIO EX CHRONICI SPINOZANI TOMO QUINTO SEPARATIM EDITA. O VÝZNAMU SPINOZOVY FILOSOFIE. Hagae comitis MCMXXVII.

O významu Spinozovy filosofie. ČM, XXIII, 83-88.

Logické příručky české. ČM, XXIII, 48-59.

Filozofie paradoksu. ČM, XXIII, 121-128.

Rozhledy psychologické: Marešova fyziologická psychologie. Biologická psychologie. Marksistická psychologie. Experimentální a systematická psychologie u nás. - ČM, XXIII, 297-303.

Věta o trojstránkovitosti duševních jevů. ČM, XXIII, 226-227.

1928.

ARISTOTELOVA METAFYSIKA. Přeložili Fr. Joklík a Fr. Krejčí. Filosofická biblioteka vydávaná I. třídou České akademie věd a umění, řada II, číslo 5.

Fakty, faktíky, faktičky. ČM, XXIV, 158-162.

K dějinám filozofie české. ČM, XXIV, 326-340.

O dějepisectví české filozofie. ČM, XXIV, 430-443.

Nemožná psychologie. ČM, XXIV, 535-549.

V jubilejním roce republiky. Dopis k anketě, datován 5. června 1928. - Literární svět, I, číslo 19-20, 7.

1929.

ZÁKLADY VĚDECKÉHO SYSTÉMU PSYCHOLOGIE. 1929. Praha, Česká akademie věd a umění. FIKCIONALIZM (PELIKÁN, FOUSTKA, KÄDNER). Praha, nákladem vlastním 1929.

- Česká umělecká kultura po převratě.* ČM, XXV, 143-156.
O pozitivní etiku. (Několik nových hlasů pro i contra). -
 ČM, XV, 193-207.
Psychologie vůle. (Replika na recenzi o „Psychologii vůle“ Borislava Lorence v „Misao“, XXVI, svazek 5 a 6). - ČM, XXV, 157-158.
Věda a systém. ČM, XXV, 246-259.

1930.

- KANTOVA KRITIKA ČISTÉHO ROZMYSLU. Přeložil a úvodem, životopisem a rejstříkem věcným a osobním opatřil Fr. Krejčí. Filosofická bibliotéka vydávaná I. třídou České akademie věd a umění. Řada II. Číslo 6.
O fyziologii smyslů. ČM, XXVI, 385-400.
O té nové psychologii. ČM, XXVI, 500-515.
Po české filosofii. ČM. XXXVI. 359-361.
Česká filozofie popřevratová. ČM, XXVI. 418-432.

1931.

- PARALELISTICKÁ FENOMENOLOGIE. (Úvahy o současné filosofii.) Zvláštní otisk z ČM XXVII, 115-120, bez data.
Glosy k reformě školské. ČM, XXVII, 12-26.
O přestování psychologie na německých vysokých školách. Projev Německé psychologické společnosti. ČM, XXVII, 156-158.
Annus Spinozianus MCMXXXII. ČM, XXVII, 62-66.
Teichmüllerovy teze filozofie křesťanství. ČM, XXVII, 443-445.

1932.

- POLITIKA A MRAVNOST. Praha, Volná myšlenka 1932.
 C. W. Leibniz: NOVÉ ÚVAHY O LIDSKÉ SOUDNOSTI OD AUKTORA SYSTÉMU PŘED-

ZJEDNANÉ HARMÓNIE. Dle vydání Paula Janeta z r. 1886 přeložila Věra Rychetská. Úvodem, poznámkami a doplňky opatřil Frant. Krejčí. Filosofická bibliotéka vydávaná I. třídou České akademie věd a umění. Řada II. Číslo 7.

1933.

HEGLOVA FILOZOFIE DĚJIN. (I. Filozofie Heglova. II. Heglova filozofie dějin. III. Překlad Heglova Úvodu k přednáškám o filozofii dějin. IV. Poznámky.) Praha, Volná myšlenka 1933.

O současném českém myšlení filosofickém. ČM, XXIX, 90-102, 219-236.

Dozvuky diskuse o politice a mravnosti. ČM, XXIX, 119-123.

1934.

FRANTIŠEK KREJČÍ VOLNÉ MYŠLENCE. Projevy čestného předsedy Volné myšlenky československé (z r. 1907, 1920, 1930, 1933). Nakladatelství Volné myšlenky v Praze.

VÝBOR Z PRACÍ O KREJČÍM.

PEDAGOGICKÉ ROZHLEDY XXVIII, 1918, Číslo Fr. Krejčího. Viz zejména články:

Drtina Fr. Prof. Krejčí o náboženství a mravnosti.

Král Jos.: Prof. Krejčí a sociologie (srov. též Král Jos.: Herbartovská sociologie 1921, str. 264-268.)

Šeracký Fr.: Prof. Krejčí jako psycholog.

KLIMT ANT.: Univ. prof. Dr. Fr. Krejčí, Praha 1918. Sr. též OSN 1909, VM, 1908.

TICHÝ GUSTAV: Povaha filosofie Františka Krejčího, ND XXV (1918), str. 726-738.

SBORNÍK KU POCTĚ FRANTIŠKA KREJČÍHO. Praha. Práce a vzpomínky jeho žáků a přátel.

tel, Čin 1929. Viz zvláště *Chlup Otakar*: Krejčí jako pedagog (původně ve Vývoji pedagogických věd v novém věku, 1925, str. 128-134. *Kozák J. B.*: Úvahy o pozitivní etice. *Král Josef*: Význam Krejčího v dějinách české filosofie. *Příhoda Václav*: Krejčího boj za vědeckou psychologii. *Rádl Emanuel*: Positivismus vůbec a positivismus Krejčího (srov. též ČM XXV, 1928). *Šeracký Fr.*: Psychologie a positivismus. *Vendyš Vladimír*: Krejčí o literatuře a umění. *Fr. Fajfr, Zdeněk Smetáček, Jar. a Marie Šimsovi*: Data biografická a bibliografická.

KRÁL JOSEF: Za profesorem Fr. Krejčím. Čin, roč. VI. (1934), str. 507-511. Universita Karlova v r. 1933-34, str. 83-93.

J. L. FISCHER: F. Krejčí, Naše věda XV, (1934), str. 184—7, OSN nové doby 1935.

Z příležitostných článků v novinách viz *Ferd. Kratiny* v Lidových novinách 21. srpna 1928 a *k. v. ibd.* 25. května 1934.

Československá akademie věd
ENCYKLOPEDIKÁ KANGELÁŘ
Opletalova 19, čp. 1441
Praha 3 - Nové Město